

ՄԱՂԻԿԻ ԳԵՐԱԲԵՐԵԿԱՆ ԱՄԵՆ ԳՈՐԾԻ
Համար գրված է:

Ա. Ն. Հրատարակիչն
ԳՐԻԳՈՐ Պ. ԳԱՅՍԵՐԵԱՆ
Տեղեկ հիմնական ֆինանսներ
և Տեղ. ԱՍԻՐ Գրասան:
Կ. Պոլիս, Պասքը—Աղի Զասսեսի,
թիվ 44:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ ԿԱՆԽԻԿ
Պոլսի Համար տարեկան (52 թիվ) 20
Կառավար Համար 33 շրջ.
Ուսումնոյ Համար 3.5 բուլղի
Ուսումնոյ Համար 7.5 Ֆրանս
Փափաքողներու իրեն անցյալ թերթ մը
կը գրվուի ձեռնարար:
Գաղափարներն գրամի տեղ Ուսումն.
Եւսն համակարգողն էւս կ'ընդունուի:
Դրանուցման տողը 2 շրջաւ:

محل اداره سی
استانبولده باب عالی جاده سنده
عصر کتبخانه سی صاحبی «زاغیک»
غزیه سی ناشری و «خزینة فنون»
غزیه سی مدیری کرقور
—o—
S'adresser à
Krikor B. Kaïssérian
Editeur des journaux heb.
«Dzaghik» et «Hazinei-funoun»
propriétaire de la librairie
«Assir»
Bab-Ali, Djaddéssi, N. 44
Constantinople

20 Փարսա Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական 20 Փարսա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Ա. ՏԱՐԻ, ԹԻՒՆ 17 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1894

ՇՆՈՐՀԱՆՈՒԹ

Մայրաքաղաքէս ու քանի մը գաւառ-
ներէս զրկուած շատ մը համակերպու առ-
թիւ խմբագրութիւնս պարտք կը համա-
րի իր ջերմագին շնորհակալիքն յայտնել
«Մայրիկ»ի գործուն և պատասխար տը-
խատակցութեան համար՝ անուշով, սրը-
տով ու մարտի մեծ՝ այն գրողներն զոր
ընթերցողը կը ճանչնան, յանուն եղբա-
ւեքի. Տէմիրճիպաշեանի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անտոնիւ մըցում 3. Մ. ԱԶՆԱՌԵԱՆ
Ուսումնական գաղափարացի
քաղաքական անտե-
սութեան ԵՂԻԱ ՏԵՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ
Բնակատեմէն ծովու
բաղանակ (Ալեքան-
տա Լոյսնոյն) ԿՈՅՆ
Կիւմի շէն—Խաղաղ տղա Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Էրկու Փոքրեր ՄԵՐՍԱՆ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ
Հաճի (Խոմաս) Խ. ՍՄԵԼՍ
Չինացոյ Բարբերէն ՂԵՐՈՒՄ ՍՐՈՒԱՆՉՏԵԱՆ
Լուրեր (Ազգային, Ներքին, Արտաքին). — Արժէք
գրամաց. — Մեր երկու խօսակիցները. — Գիտական
Խաղեր. — Ազգեր:

ԱՆԱԶՆԻՒՄ ԲՐՅՈՒՄ

Ահաւասիկ նիւթ մը զոր գրելու հա-
մար բացարձակապէս բացառանք գրիչ
մը ունենալու է մարդ, որպէս զի՝ գտնե-
լոգաւորին վերջակէտը գնելէ ետք՝ գո-
հանակութիւնն ունենայ բաներ մը բ-
սած ըլլալու այն յատկութեան վրայ որ
կը պահի մեր մէջ՝ ազնիւ մըցումը:
Մենք պիտի ջանանք կարելի եղածին
չափ այդ գոհանակութիւնը ձեռք բե-
րել առանց բացառանք ըլլալու:
Ամեն բանէ առաջ թող ներուի մեզ
ըսել թէ՝ մենք չենք ունեցած և գտցե-
լալիս ունենանք այն կատարելապէս
գովելի ձգտումը որ անհատական յա-
ռաձգիմութեան միջոցն ու ժողովուրդի
մը բարոյական չէնքին հիմն ու հողին է
միանգամայն:

Մեր բարձրագոյն գաղափարը էս սեր-
սած միջոցն ամենայնպէս օգտակար, մեր
թերթերու խմբագրութիւնները, մեր
նոր սերունդին բարոյական անուշ մո-
տաւորարար ուսուցչական մարմինները,
ու փարթարաններու փարթութիւնները,
ամենին ալ, հազաւագէտ բացառա-
թեամբ, անապիւ մըցում մը ունին ի-
րարու դէմ, որ ժողովուրդի բերին մէջ
զգիտար չեն քաշերն ունի իրեն. համա-
նիշ, ու միշտ՝ մին աւելի ճարտիկ քան
միւրը կը ջանան սահեցնել զիրար առ-
անց մտաբերելու թէ՝ այն բարոյական
անկումը որ կը փորձուի առաջ բերուիլ,
անսկզկապ չի կրնար ըլլալ և ոչ մէկի
համար:

Այս, միակ պատճառն է՝ որ, հակա-
ռակ իր ամեն ցեղի հպատակներու յա-
ռաձգիմութեան փափարը լուսամիտ
վեհասպետի մը կամքին, օրէ օրէ կը բո-
ւաղուի մէկ կողմ քաշուիլ նեղ անց-
քին վրայ՝ օտար աշխատող տարրերու
հակայ հասանքին ճամբայ տալու համար.
կը ստիպուի ինք, այս, թողալ հացը որ
մեզմէ աւելի ճարտար ձեռքեր յափը-
տակեն իրաւամբ: Որովհետեւ օտարը իր
ցեղակիցին վնասն ունի մէջ չի փնտռեր
իր նիւթական ու բարոյական կրկին շա-
հերը՝ ինչ որ մենք կ'ընենք էն դժուր մի-
ջոցներու ամենէն տարբերներն ալ ան-
պատկառ ի գործ գնելով:

Արդ՝ երբ այսպէս, բարոյական այս
ազնիւ յատկութիւնը մեռած է մեր մէջ՝
— եթէ երբեք ապրած է մեզի անծա-
նօթ ժամանակներու մէջ, — իրաւունք
ունինք բերել որ զրացումներն ալ թու-
րած ու հողինները փառած են մեր ներ-
սիւնին... յաւիտենականութեան մէջ մի-
այն սղջնալու համար թերեւս:

Ու որչափ ալ պնդուի թէ՝ հողին չի
փառիր ու չի մեռնիր, եւ չեմ կրնար
երեւակայել այլ ու առողջ հողի մը
առանց բարոյական պիտի, ինչպէս
չալիս կրնայի բմբուսել թէ՝ մարմնական
կորովէ զուրկ մտի զանգուած մը կրնայ
բաժնուող ըլլալ:

Անցեալը — առանց շատ յատաձ եր-
թարու — բաներ ամբարներու ժամանակը՝
աչքի առջեւ ունենալով կրնանք պղտիկ
բաղդատութիւն մը բնել:

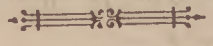
Ի՞նչ էինք ու ի՞նչ եղանք:
Թուրքիայ էն աշխատող ժողովուրդը,
էն հարուստ տարրը ու միանգամայն էն
պատկառելի գաղա զոր երթալով ինկա-
ւ խեղճուի ու արհամարհ փնտիկ մը
հաստ:

Պատճառը ուրիշ բանի պէտք չէ վե-
րագրել: Այս բարոյական ու նիւթական
անկումը՝ մեր դժուր փափարին, մեր
բարոյական ուժերուն չարաչար գործած-
ւած ըլլալուն կը պարտինք, մեր զիրար
չի քաշելու տարբերայն բարբերուն և
իրարու յատաձիմութեան միշտ խաթ-
մը կանգնելու անյարգ մըցումին՝ եթէ
կրնանք այս բարդ գործածել առանց
մեղանկած ըլլալու: Սրտնեան անապիւ
մըցումը ահաւասիկ մը սնիւ է. անապիւ
մըցումը՝ յիմարութեան սկիզբն է ինչ-
պէս ազնիւ մըցումը — քիչ մը տարբեր
մտածելով՝ Ս. Գրոց Իմաստունէն, — ի-
մաստութեան սկիզբը:

Յաւայի, շատ ցաւալի է որ այս գը-
ռեհիկ սղին գաւառներու մէջ ալ տա-
րածուած է: Կրթական յարկէն սկսելով
տեւաւորի կեանքը ապրող մարդուն
վրայ կը տիրէ, յետէն արհեստավորին
կրպակը կը մտնէ ամենէն աննշան
գործատրին ետեւ մէջ կը ծաղուի:

Այս փոքրիկ հարոյական պիտերու
այս կերպ հարստացումը, գաղան յառա-
խարութիւններէ ետք, կը ստատնայ
վերջին հարստացումը մեր բարոյական
ու նիւթական կրկին կեանքերու խաթ-
խալ վիճակին, եթէ տալիս չը տիտ-
վեցնէ մեզ, եթէ տակաւին շատ կա-
նախ սեպեր մեր յաւի բարբերուն այս
ամենէն աւելի ազոտուն ու ամենէն ա-
ւելի դարչելին մեր վրայէն թոթուելու
անհրաժեշտ պէտքը, շատ փառ մտածած
պիտի ըլլանք ու անդարմանելի կերպով
պիտի տուժենք:

3. Մ. ԱԶՆԱՌԵԱՆ

ՌԱՄԿԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

ՅԱԽԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ԴԱՍ Բ. (Պիտոյից)(1)

Ջգային դրութիւն :

Ան. — Մարդուս գործարանաւորութեան մէջ երեք մեծ դրութեան ճանչցում են՝ քաղաքական, կրօնական և մեք գործարանաւորութիւնն անոնց վրայ դրութեան հաստատում է. անոր համար գործարանական դրութիւններ կ'ըսուին կոր անոնք : Մէյ մը չըջարեալական դրութիւնը, այսինքն «հասանաւ միս» անուանում արիւնին մեր երաններուն մէջ չըջան բնել պատելու դրութիւնը : Այդ դրութեան ծառայական ուրիշ երկու գործարանական դրութիւններ կան. — Մէյ մը մարտական դրութիւնը, որ «պողպ իշի» էն «հասանաւ միս»ին նիւթեր կը գրկէ, ու ան միւր կազմու կարմիր զնառակիները շինելու ու չըջարեալութեան դնելու կը ծառայէ : Միւսը՝ շնչառական դրութիւնը, որուն իշխանութիւնը մինչեւ ան մտաւորական խառնութեան տեսած ոչխարներուն կարմիր հիւստածքներուն հարկու կը հասնի, քանի՜ որ այդ դրութեան պաշտօնն է եղեր կենդանաւոր թիւում ինքն արիւնին մէջ մտնել. արիւնին զնառակիները ներս պիտի նետեն դուրսի օդէն եկած աղ թիւում ինքն, և իրենց գործը անսնայուն ետքը՝ «սիւր կիւթին» մինչեւ հիւստածքներուն պիտի քշեն : Հիմա մի գրութիւններէն վեր ուրիշ դրութիւն մը գրիք. «հրամայական դրութիւն»ն էր, այնպէս չէ՞. մենք «հրամայական եղանակ» խմացած էինք պատուելիներէն :

ԵՍ. — Այո՛, Ջգային դրութիւնն, որ կը հրամայէ միւս դրութիւններուն :

Ան. — Կեցի՛ր. «աշնա» ենք ասոր : Ասիկայ «պէլալը» դրութիւն մին է : Քառակերտն ու մեծ թշնամին է, ան չէ՞ : Ասոր հէքիմին կայինք. բաւ քիմ՝ տուն ալ իշտէ ջըգային ես : Աս խօսքը «ստեփան» ամեն տուն ասոր կը լսուի : Տաներին պիտի քակէ աղ ջգային դրութիւնը :

ԵՍ. — Բայց եկաւ տես որ՝ մարդս ալ այդ ջգային դրութիւնով մարդ է : Միւս դրութիւններով եթէ մեք, մարդս անասուններէն տարբերութիւն չէր ունենար, անասուններէն ալ վար կ'ըլլար : Ծունչ անեկ ու շունչ տալ, ուտել ու խմել, մարտել և արիւն չինել, արիւնը մարմնոյն մէջ չըջարեալ՝ ասիկայ նիւթական հասարակ առուտուր մին է, դուրսէն ներս ու ներսն ալ տեղէ տեղ նիւթերու կամ նիւթ եղէններու փոխադրութիւն մըն է պարզօրէն : Բնարանական ու բնաւորական գործողութիւններ են ասոնք, որ կը կատարուին գործարանաւորութեան մէջ, բաղադրամիտ ու տարազադրամիտ. քայց գործարանաւորութիւնը՝ եթէ ջգային դրութիւնն հանկէ բացակայ է՝ չը գիտէ որ այդ գործարանական արարքները կ'կատարուին, չը կրնար անոնց խափան կամ սառար կանգնել կամքով :

Ան. — Ատանկ է նէ, խօսքերս ետ կ'առնեմ : Ես՝ օրինակի համար՝ «սանճը» մը քնեմ նէ, չի՞ պիտի խմանամ ու դեղ չի՞ պիտի կրնամ քնել : Աս «խառնալիք» կ'ըլլայ ես : Բայց պաղպաղակ կամ թէ խաղող կերայ, համ չի՞ պիտի ստնեմ. մաստմա հագուեցաւ դէմս ելաւ, «քէֆ» չի՞ պիտի քնեմ, ուրա-

(1) Շարունակութիւն :

խառնութիւն՝ չի՞ պիտի կ'զգամ, թէ որ ջգային դրութիւն չունենամ :

ԵՍ. — Ջգայութիւն չը պիտի ունենաս՝ որ զգաս : Ջգային հիւստածքին յատկութիւններն են շարժողութիւն, այսինքն զընդերներուն դրութիւն հագորդելու յատկութիւնը, յետոյ զգայնութիւն, տպաւորականութիւն ու մտածութիւն :

Ան. — Աս ամենքն ալ անիծած ան ջգային դրութեան մէջն են : Է՛յ, ատոնցմէ դուրս իրաւ բան չի կայ : Բաժնիդ պէս՝ փոխադրութիւն՝ բաղադրութիւն, ա՛ն օդ՝ տո՛ւր օդ, պղէ՛ կղէ՛, լեցո՛ւր՝ հալեցո՛ւր :

ԵՅ. — Այո՛, միմիայն այդ բնարանական ու բնաւորական գործողութիւնները կը կատարուին գործարանաւորութեան մէջ, երբ չըջարեալական ու մարտական ու շնչառական դրութիւնները միայն կան հոն : Այդ դրութիւններն ալ կային առաջ : Ո՛չ, նախնական բժիշկը՝ բարեշրջութեան օրէնքով՝ բաղադրութիւն կերպարանափոխութիւններ կրելով՝ յառաջ բերած է զնդերային ու նեարդային ու գեղձային հիւստածքները . . . :

Ան. — Գիտեմ, որք հաստ, որք բարակ, որք կըր՝ աղ հիւստածքները. անանկ չէ՞. մտաւորական խառնութեան ամեն տուն կը տեսնամ :

ԵՍ. — Բջիջն, այո՛, շատ ու շատ փոփոխութեան է բոլոր այդ հիւստածքներն ու բոլոր այդ գործարանական դրութիւններն յառաջ բերելու համար : Այդ հիւստածք տարբերներն անհաստական կեանք մը ունին, այլ և՛ մեր արդի կազմութեան մէջ՝ այդ տարբեր իրենց միջեւ ներքին համեմատութիւն մ'ունին :

Ան. — Այդ խօսքը չի հասկցայ :

ԵՍ. — Ամեն մէկ տարբեր ինքն է, ինչպէս գուն գուն՝ ես ես. միւս տարբեր գոտ՝ անհաստական՝ կեանք ունի : Բայց այդ տարբերներէն ոմանք եթէ պոկին կամ պոկաս անանին, միւսներն ալ կը փառաւին. օրովհետեւ, թէպէտ անհաստական՝ այլ իրարու կապ ունենա՞ն, համեմատ զայտիւն ունին : Այդ միտութիւնն, այդ պէտքը՝ զայտիւն պայմաններու նայնութեան, այդ ներքին համեմատութիւնն որո՞ւ շնորհիւ է :

Ան. — Վարմամբ. . . ջգային դրութեան : Բայց մեր աղջիկները ձեռքէ կ'ըլլան կոր, էֆէնոֆին :

ԵՍ. — Ստեփան աղա՛, ետք կը խօսինք ասոր վրայ. անոր ճարն ալ կը խորհինք : Հիմայ իրողութիւնն ա՛յն է որ մարդկային գործարանաւորութեան կենաց բաղադրութիւն գործողութեանց մէջ միտութիւն՝ շարժաւորութիւն՝ կարգաւորութիւն դնող իշխանութիւն մը կայ, և այդ իշխանութիւնն է ջգային դրութիւնը :

Ան. — Ծարժիլ, զգալ, խորհիլ, ամեն բան ջիւղերէն կազմայ՝ լսիք : Կարելի է մեր կերածին ու խմածին ալ կը խառնուին ալ . . . ջիւղերը : Ստանաւոր դրած բլլալու է ասոնք մեր մէջ :

ԵՍ. — Մեր անդակաւ կենաց ալ վրայ անշուշտ աղբեցութիւն ունին, թէեւ անուղղակի :

Ան. — Ես չըմօ՞, ուղղակի՝ անուղղակի, ծարէն ճոթէն, աղ ջիւղերը մէկ կ'ըլլին պիտի դաշին ամեն բանի ալ : Ջընայիմ, «ջիւղ» բեր է բժիշկը, ու ստամոքսին դեղ է տուել :

ԵՍ. — Այո՛, ստամոքսին վրայ ալ կը ներգործեն : Սակայն, ձեր խօսքով՝ ստամոքսներուն մեր մարմնոյն մէջ հաստատած այդ ջըգային դրութիւնն է՝ խառն ու գործարան

հոգեկան կենաց. անոր մէջ ու անով կը կատարուին հոգեբանական գործողութիւնք : Հոգին հոն կը գնեն իմաստասէրք : Եւ երբ իմաստասէր վեհագոյնը կը բացաղանչէր՝ «Յիսաստուած մը կը զգամ», հոն, ջգային դրութեան մէջ ու ջգային դրութեան շնորհիւ է՝ որ յինքն կը զգար աստուած մը կամ գլխատուած :

Ան. — Մեղայ, մեղայ, ինչ մեղք գործեցի : Աստուած հոն տեղն է եղեր, ևս «սաստանայ» բառ : Խառն շուարեցայ : Մէջէն չեմ կրնար կոր ելլալ, չիտակը բռնեմ : Աս քու բացատրած ջգային դրութիւնդ բռնէ է որ ուրիշ է բժիշկներուն բռնած կեցած. ջիւղէն : Սա «բիւնոյն» բարակ կարգալէն կը յոյնի կոր՝ կ'ըսեն նէ, ան ջիւղ չէ ուրեմն ատիկայ :

ԵՍ. — Բայց ինչու միշտ ջգային դրութիւնը ջգային հիւստեղութեան հետ կը շփուէք : Այնուհետեւ՝ բժիշկներն ինչ բնեն, և թէ մեր աղջիկներն ու մեր երիտասարդներն ինքզինքնին — կամ՝ աւելի ճիշդ՝ զպրօցի Հոգարածները մեր աղջիկներն ու երիտասարդները — կը տկարացնեն :

Ան. — Առաջ չըմօ՞ր, անաչէն : Իրաւ է որ ես ալ աղջակը օրոշելու էի : Հարկաւ, եպիսկոպոս մը չի՞ հիւնդնար, ասիկց ան կ'ըլլայ որ եպիսկոպոսն Աստուծոյ պաշտօնեայ չէ : Զիդերն ալ չե՞ն տկարանար, ատիկայ ալ ան բռնէ է որ ջգային դրութիւնը ստանալու յակաւ բան մըն է : Ընդհակառակը, հոգեկան կենաց խառն ու գործարանն է եղեր : Նեղացուցի ձեզի, կը ներէք : Ա՛լ ես քաշում որ քիչ մը հանգիստ բնէք :

ԵՂԻԱ ՏԵՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

(Շարունակելի)

Բ Ն Ա Խ Օ Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԾՈՒՂՈՒ ԲԱՂԱՆԵԱՅ

(ՋՈՒԱՐԹԱՆՈՇԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿ ՔԵՐԹՈՒԱԾ)

Գ.

ԱԼԵԱԿՆ ԱՌԻՂԱՆՈՅՇՆ

Վարդ արշալոյսն հաղեցաւ հրա՛ն արեւհնային : Ծոցին մէջ պահէի՛ր երկնային վարդին գոյնն, ու չըթանցս վրայ՝ երկնային վարդին համբոյն : Իմ քնոյս մէջ գիտայեցի փափուկ վարդ արշալոյսն, այնքան փափուկ որ՝ թէեւ բռնա թեթեւ՝ այլ չը զգայի բնու իր բամպակի հագումն : Երբ նորազարթ նաւաղին կաշմբուռն ձեռաց մզմամբ՝ աւաղին վրայէն սահեցաւ գուարթ նաւակն, արթնցոյց գիտ եկերաւաղին յաւաւն, ու ձերտակկապոյտ աշուկներու բացխափան ընդմէջէն նշմարեցի որ — խոյս կուտար վարդ-քրքու՛մ արշալոյսն :

Հոնկէ՛, մտնաւարթէն մեկնեցայ, գուարթ նաւակներցն ծովարձակման աղմուկէն յառնելով հեղուկ անկողնէս՝ զոր աստեղց անօտրաղին լոյսն հանդուռն կը փերմակէ և զոր փարփին կաթնալոյս գարձադարձութիւնն յաւիլ կ'ըրթէ : Ֆանաւարթէն մեկնեցայ, ուր՝ հուսկ ասաղաւտաւաւուն հետ մրցաբար՝ յերգ ի պար երէկ իրիւն հասոյ Տիարեկողէն, և ուր՝ գիշերափերջին՝ վարդ արշալոյսն եկաւ կնքափակ չըթանցս վրայ ծծել շո՛ճներուն հիւթեղ լոյսն՝ որ կը թափանցէ՛ հոգին և զգայարաններն :

Այնքան թեւեղներ՝ երէկ զիւր՝ երէկ ջ

ըրկն մահերեւսիս չ'րայ դառն ներդաշնակ չա-
փանկութեամբ: Պառաւ պայծառ լուսնին
ցոլքը կը ձեռնէին ծաղկազարդ թեւեռներն,
որոնք զիրոյ հրաքիրտն թափեալով մէջ կը
կայծկլտային: մինչ չքնաղ պառաւին մոզիչ
գեղոյն համար հաւաքող համարձիկ աչքե-
րէն՝ նախանձու ու թէ՛ սիրոյ պրկեալ ու
թէ՛ պարտեալ կարմրափայլ կաթիլներ կը
կաթիլէին ծաղկանց վրայ, ու ծաղկներուն
հետ՝ ծիծառներուն ծոցիս մէջ: Այնքան թեւ-
եռներ, այնքան թեւեր՝ երէկ զիշեր՝ շար-
ժեցան լայն առածիւր իրանիս վաղվադէն տա-
րածութեանը վրայ: այնքան ծաղկներ ու
ծարաւահիւժ արցունքներ թափեցան ծիծաղ-
կոտ ծոցոյս մէջ: այնքան ցաղաւորագեղներ՝
օդոյ որսորդ-ալեաց տառանումներէն թմրած՝
ինկան նաւաղեցան նիրհեցին լանջացոյ վրայ:
այնքան աղամանդներ չողացին հոն, այն-
քան աչաւքներ: այնքան մեղր խառնուեցաւ
աղիս, ու այնքան ալ հուր՝ պաղիս: այնքան
քարախումներ՝ ֆիւնիս ու Խօտայի մէջտեղ՝
կոծեցին կուրծքս երէկ զիշեր:

Եւ ստորիդական, վարդափափուկ, երկնո-
տութեամբ ցանկացող ցայլահալած արշա-
լոյսն, ո՛չ, չէ՛ կրցած ծոցէս քաղել խել ինչ
որ հեշտորէն ցերեկ ու գիշեր վայրահասեցան
հոն արեւ ու լուսին, ճառագայթ-ձեռնոցներ
ու նշույլ-ուղեւորներ, բոց ու հուր, մեղր ու մե-
ղեղի, սառչիս ու խուսկ, թեւեռաց կաթ-
սով ու թեւոց սաթ ստուեր, ստուպի խու-
ստիակ խղաղութներ և սարի խղաղութ
խայթումաններ, կոցուններ ծովային թռչնոց
ու ծովածին աղջկանց մատամբը կառարձակ
կարկառումներ պիտտակ կամ խաղաղհասակ
գնառակներու: Վարդ այդն ոչինչ տաւ ինչ:
զանձուցս ու հրաշարանացս վրայ յաւել-
ցուց՝ ընդ հակառակն՝ իր գալտ անգայտ
համբոյրին դաղջ ու քաղցունէի սարսուռնե-
րն: ու ծոցս կը պահէ միշտ իր թոյրը թարմ
վարդի և իր բոյրը կոյս լոյսի: Ծոցս ամեն
հաճոյքներն ու ամեն հեշտանքներն յաւել-
ուին:

Յանաւարելին մեկնեցայ: կը սրանամ
կուգամ Մօտս, ծովու բաղնիքն: Արդեօք
արթնցամ և դուն, ո՛վ խմս: Զուր, այլ կը
հիւսնամ ծարաւ: ծարաւեղ կը հիւսնամ,
ո՛ր տարածնուհիւ: Ուրիշը համբոյրով պիտի
ցածնու ծարաւս: Ծրթնապինդ կաթիլներ պի-
տի համբուրեմ ցոյց ստիցդ կուգերն: և պի-
տի խառնեմ, ո՛հ, գանձը՝ եթէ խոյս տան
սեղմուսկս — քանդի սպին արակամութեամբ
ու մեղրին իդականութեամբ: Եթեք զիս Ու-
կէան իմ հոգս: Վարդ մատուրներուդ սուր
ծայրերով ճերմակ փրփուրն եկու ժայթքե-
ցնել լուսալոյլ ծոցէս, ո՛վ դու լողանոյլ լու-
սոյ լողարանին: Արծաթ մեղրաց սրտընդ
բոլորապատկ մը պիտի չլանակի թափ ստիցդ
դոյզ փթթումն հիւստանջ:

Եկուր: Տամ քեզ ինչ որ ինձ պարզե-
ւեցին երկինքն և երկիր, ինչ որ ինձ շնոր-
հեցին հայր՝ բորձր ամպն ու մայր՝ խոր
ծովն: Նախ տեղս տամ քեզ: վայելչագեղ
փաթիլիկ մարմնոյդ ծաւալին չափ ընկրկիմ
չուրճանակի՝ մինչեւ տաղալոյստակս ու մինչեւ
ծովածիծառն թեւն որ երես կը չոյլ: Թեւ
այնուհետեւ ըլլամ՝ բովանդակ, ու պարու-
րեմ՝ բովանդակ գողցողուն մարդակալմու-
թիւնդ: Վէտլեմ իմ հասակիդ բոլոր երկայն-
քըն ու մարմնոյդ բոլոր լայնքն: Այսերուդ
վրայ չօրցղկեմ վրաբերիմ նրբամաղ եղեանն:
աչաւքներուդ մէջ՝ դոյզ սեւ աչաւքներուդ
մէջ՝ ցանցներ՝ զուգածակ մանրաղխտական

այն փոփոխութեաններն, որ կը ներքնա-
տեղադարձեն ջրածնուտ իրանս: Զրաղցող
ու շնկին արմատն ամենէն արտաւա-
հատերուն շիւմար փոխանցեմ ու բիրեւոյ
մէջ ցանեմ: ու բուստ բաղնաւորանոցն արտա-
թորած բերեղահիւթն հոտեցնեմ շրթ ունքնե-
րուդ երկայնքն ու մատներուդ ծայրն: Ու լու-
ծիչ խոտս երակացդ մէջ ներարկեմ, որպէս զի
վանեն հոնկէ ամեն նիւթ՝ որ կը դանդաղ
չրճանն առոյգ արեանդ: Եւ երկրաւոր եթէ
տրամաթիւն մ՝ երկք ընդանցանէ հոգիդ,
անձրեւաճուր անոյլ առունքներն ինձ յղած
մանրասարդերուն ստնաթիւթիւրով անութե-
րըդ խաղաղեմ և ի բոց փարստեմ արու-
մութիւնդ: Եւ մանկական ու կնաճկան սյդ
անբաղդատելի խնդումովդ արբենամ: . . .
Ո՛հ, եկուր:

Թորոմն եմ ևս տառաջ լուսածուկ և
բաղնիքուն, ու խուսկերն ինձ կը փափառն
իրենց մաղլ վէպն: Ես չինուածանիւթ կը
մատաղարարեմ ծովածահաւոց բոցներուն,
ու քարամարց ծովաբնակութիւններուն ես՝ իմ
բախտմաներովս՝ հաստատութիւն կ'ընծայեմ:
Ծովափին վրայ խեցին ևս կը դալարեմ պա-
րուրածեւ, և անթափանց մարդարիտն ես կը
բոլորակեմ ծովերուն յատակն՝ ի ձեւ մանի-
շակ մշուշին մէջ առկախաղջ ցօղի թափան-
ցիկ կաթիլին: Այլ մարդարարը զոր ես կրել
կ'ուզեմ, այլ մանիշակը զոր ես ետ ընդ ետ
թաղուցանել ու յայտնել կ'ուզեմ, դո՛ւն ես
անիկայ: Եկուր, ո՛հ, եկուր:

Յանձնէ՛ ինձ զխաղիւ, որ ճառագայթա-
ձեւ՝ վարսերդ տարածեմ ու տենչախաղա՛մ
քմայածուկ անոնց ցանուցիրութեանն հետ:
ու փայլեմ ո՛ւ սահման անոնց իւզովն, ու
ինկաւէտ բուրեմ անոնց անուշահոտու-
թեամբ, ու թոյրովն անոնց թխանամ, ու
զաւար հագուկերովն անոնց գանդրեմ վեր-
վարալարերս, ու այն քու թխաթայր հերացդ
արմատները թրջեմ և անոնց ծայրերը թըռ-
ցնեմ վրաբերէ բերաթեւութեանս խօլա-
թեթեւ թռչունքներուն վրայ:

Հասակդ տարածէ՛ լուրջ իմ լայնիրիւզ-
թեանս վրայ, ու զխաղիւ գլխուդ ետեւէն
թող վազէ դայ: Եւ . . . երթանք: Եթէ կա-
մենաս կաթիլ, ամենէն պնդահիւս ծովապղե-
րս կ'օղակեմ և սաքերդ կը կապեմ: Այլ ա-
ռանց կապելու երթանք, հասանք ի վար եր-
թանք: ճերմակ իմ վարսերս առջեւնուս ու
սեւ քու վարսերդ ետեւնուս, կապոյտներուն
մէջտեղէն, կապոյտներուն ներքեւէն, կա-
պոյտներուն ետեւէն, երթանք մինչեւ ուր
որ ուզին փախճանի, — ուզին կենաց, — ու
զին յաւիտենականութեան:

ԵՂԻՍ ՏԵՄԵՐՃԻՊԱՆԵԱՆ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ԿԻՒՄԻՒՇՃԻ-ԳԱՍՊԱՐ ԱՂԱ
(Շար. 18րդ թիւէն)

Կիւմիւշճի-Գասպար աղային շուկայի մէջ
տնեցած խանութը կը գտնուէր՝ Էջի-Սրբոյ-
րէին (քահանային) կրպակին ճիւղ գէղմ: Իսկ
Զուլաճի խանին մէջ՝ քանի մը սենեակներ
ունէր իր արամաղրութեանը տակ, ուր կը
պահէր իր բոլոր հարստութիւնը, և ազա-
մանդներու հաղուազիւտ հաւաքածոն, ու-
րուն մէջ կը գտնուէին խոշոր հին բուլանդ-
ներ, գունատ ար բուլանդներ, յակինթի գոյն,

կանանչ, սեւ, դեղին, բլմայ(1) բուլանդներ
և բինցաներ, հասարակար կարմիր յակինթ-
ներ, որ Եւրոպացոց համար շատ յարգի նը-
կատուած են, ինչպէս նաեւ յակինթին ամեն
գոյները, զոր օրինակ, ռուսմանի, նոնադոյն,
կովու արեան գոյն, մուս, կապոյտ, դեղին,
ճերմակ, կանանչ և այլ գոյն եագուաներ:

Գասպար աղային հոյակապ հաւաքածոյին
մէջ կը գտնուէին խոշոր գիւմրիւթներ, նշա-
նաւոր բերեղաներ, «Ելալ» (եագուտին մէկ
ցեղը), այնիւլմա, և այլ գոհարներ, ինչպէս
նաեւ սեւ, բլմայ, ճերմակ, դեղին, և այլ
հաղուազիւտ գոյնգոյն մարգարիտներ:

Կիւմիւշճի-Գասպար աղան՝ հին և նոր
տարազով բարեխառնուած, համեստ և զա-
յեղուչ հանդերձներ կը հագնէր տափակ ֆէս
մը գնելով: Առաւօտները՝ նախարարներու
ապարանքները կ'երթեւեկէր ու ցրեկները
Զուլաճի-խանի սենեակը, և իրիկուան գէ՛մ՝
շուկայի խանութը՝ ձեռքէ ինկած, կամ ա-
ճուրդի հանուած տարանքներ գնելու հա-
մար:

Աղամանդի վերաբերեալ ամեն տեսակնե-
րը գրեթէ «տուղինա»ներով ունէր: Եւրոպա-
ցի հարուստ ոսկերիչ մը 50000 լիւրայի մօտ
գրամաղլով Պոլիս եկած, և Բերայի մէջ ա-
ղամանդեղներու մեծ վաճառատուն մը
հաստատել ուզած էր:

Այս տաթիւ տեղական լրագիրներու մէջ՝
փայլուն «բլքլամ»ներ և յայտարարութիւն-
ներ հրատարակել տալով՝ գեղեցիկ էր թէ,
աշխարհիս վրայ չգտնուած ամեն տեսակ ան-
ղամանդեղներ կը գտնուին իր խանութին
մէջ, և պատրաստ է գոհացնելու ամեն կար-
գի զժուարահաճ յաճախորդները և այլն:

Ասիկա իմանալով Կիւմիւշճի-Գասպար ա-
ղան, իրեն համար արժանապատուութեան
խնդիր կ'ընէ այս անձնագրովութիւնը, և կը
փորձէ չափուիլ վերոյիշեալ յանդուղն աղա-
մանդաւաճախին հետ: Ուստի, առաւօտ մը
կարգ մը մեծագին աղամանդեղներ պա-
յուսակը գնելով՝ կատարել ծառային հետ Բե-
րայ կ'երթայ՝ վաճառատունէն քիչ հեռու
կառքը կը կեցնէ ու պայուսակը ձեռքը բռն-
նած՝ օտարազգի աղամանդագործին խանու-
թը կը մտնէ, իր քովը գտնուած իրեղէննե-
րը հանելով կը խնդրէ որ անոնց նմանները
կամ զոյգերը մէջտեղ հանուին: Բայց Եւրո-
պացի աղամանդագործը որ՝ ոչ միայն այդ
ճանրագին իրեղէններուն՝ որոնց արժէքը 200
հաղար լիւրայի մօտ կը գնահատուէր՝ նմանը
չունէր այլ և կեանքին մէջ անոնց տեսակին
նմաններն ալ տեսած չէր, չկցու զրպէլ իր
դարմանքը:

Կիւմիւշճի-Գասպար աղան պարտաւորե-
ցաւ այն տեսն խորխտարար հարցնել թէ՛
հաղա ինչ էին այն ուսուցիկ վարձկան «բլք-
լամ»ները՝ որոնցմով կը ծանուցուէր թէ՛
«Աշխարհիս մէջ նմանը չտեսնուած աղա-
մանդներ կը գտնուին Բերայի, նոր բացուած
աղամանդի վաճառատան մը մէջ, և ուեղ-
ցուց թէ այդ պահուն իրեն դէ՛մ գտնուող
արհեստագործ իրեն հետ մրցելու խի չի խո-
նարհուլ՝ պարզ Հայ արհեստագործին հըս-
կերիչներու շուկային մէջ, որ ի պահանջել
հարկին կրնար ներկայացուած իրեղէններուն:

(1) Նանկահաճ Կրտսեայ վաճառական մը շարաթ-
օր մը խաղիւղ ճեղքայիւրի Պարգիս աղային երթու-
լով, սուրկ բուսիկ 4000 քեսէի կը ծախէ ան 8 ու
կէս քրաթ կշռող բեմպէ հաղուազիւտ բրնձա մը,
որ ետքը քուլումճի պաշի Տիւղեան Պողոս պէյի գը-
նահատութեամբը 5000 քեսէի կը ծախուի:

X

քանի մը սրտովն ալ ի տես ե ի վաճառ հա- նել :

Կը պատմուի թէ , այս միջոցէսին վրայ՝ օտարազգի վաճառականը ոչ միայն այլ եւս չի համարձակիր յանդուգն «յեզլամ»ները ը- նել տալ , այլ ե կ'ստիպուի կամայեակ մը քաշ- ուիլ հրատարակէն , վստահելով որ իրմէն շատ աւելի հարուստ ե կարող մրցակիցներ կը գտնուին անդրկամաւորէան ասիերիչներու շուկային մէջ :

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Շարունակելի)

ԵՐԿՈՒ ՓՈՅՐԵՐ

Ֆէնէրի ամենէն քերթւածային ու խոր- հըրդահոս միտքներէն մէջ էր որ դանտեք հե- ուէն նշմարելի :

Այդամուշը միբիլի մը նման կը լայննար անոնց գլխուն վերեւ , արծաղ ու խոստա- ձեւ , ուրուպատակերի մը անշարժ աժդո- նութեամբ , երբ անոնք կը քայլէին լուի ու դալիաճար , իրենց հոգիին ամբողջ Մուզին մէջ թաղւած , արտում , անխոս ու մեռելա- կան . . . :

Աշխարհին առմիկ հաճոյքէն հետեւ՝ լա- ցոյ մոթին մէջ , լիթթիլը ու թօշիլը կը զխախտն այն ստուերներուն որոնք ծախն վրայ կը թրթռայէին իրենց մանկունակ օ- րորը :

Ու անբեւեռը , Ֆէնէրի դիւթական ծա- ւերուն այն տխրեղակ երածիչները , արտ- մութեան առուակ մը կը հասցնէին անոնց գլխուն վրայէն . . . :

Ծովեզերքին քարէ բմբոստ մէկ ժայթքու- մին վրայ ուր հիւանդ Գիշեր մը ահաւի ու դառն թախիծ մը կը թափէ , թրթռումներ կը մարին ու կոհակներ կը ճգմուին , ե ուր մոռցուած երգերը կուգան իրենց սգաւոր արձագանգը թմբուել , անոնք , գիշերուան այն բարի Գայրերը , յաւերժահարսի երկար ու թեք հատկով , շնորհալի խոսքը դիւթա- վառ աչքերով՝ կուգան Մէրը երազել :

Նայուածքին հարկոյնին մէջ կորած , զը- խաճակ , բարախուն ու անձայն , վախճալով որ լուսնին կը խորաչի , սեւ ու ալեւորակ լուսնինը՝ որ գիշերուան խորունկ ծոցէն կը ծնի , այդ մեծաւոր հոգիները ծովուն վայ- րենի գեղեցկութիւնը ունենալով իրենց առ- ջեւ , կարծես երազի մը մէջ , անհուն տըր- բութեամբ կը ժպտին . . . :

Եսին գիտակցութեանէն դրեթէ զուրկ՝ այդ վախճակ բողբոլն երբ Գիշերի առաջը հովին , ալիքէն , մութէն դուրս կը ժայթքէ , անոնք նիհար լանջերէն Գիշերուան սիւզին վայ- րայանքին թողած , անհոգ բայց աճիկոտ՝ ա- նուրջներու աշխարհը կ'ապրին կարծես :

Երգ մը կը բարձրանար վերաւոր ալիքէ մը՝ օդէն վեր , հեծեծող արտունջի երգ մը , սկսար կոր մը գծելով անդունդին մէջ թոյլ ու մարմնոյ : Ու ազուաներ լայլով կ'անցնէին այդ վայրկեանին մութին վրայէն , ծփացող գիծ մը քաշելով շարժուն՝ եթերին մէջ , կարծես պատասխանելով հծծող Ալի- քին . . . :

* * *

Վերէն վար ածուխի պէս սեւցող խաւա- րին մէջ , մեռնող ալիքին օրհասական հառա- չէն սթափած՝ երկու Գայրերը կ'երգեն հիմայ : Իրենց քրքրամայլ բառերը ու Սէրը գրգ-

ռուղ նուագները բարի Գիշերին ու իր բիւ- րաւոր համբոյրներուն մէջ կը հասցնեն , անոնք որ չէին կրցած սրտի մը տակ դուշալ ու լռել :

«Մեւ աչքերուդ բոցը հազիւ գըզուեց մեզիւթիւնը թարմ , իրող հոգիիս , Ամպ մը պառեց քեզ , մահուան տագը մեծ , ու քու այդ մահդ առաւաղեցոյց գիտ . . . » :

Գալիաճար խոսքեր կ'ին անոնք , այդ շեշ- տերը թաղմին՝ որոնց մէջ Մուզը կը ցոլար , Մուզը առեւտով շարուած լլլալու . . . : Ու սե- լեռնալ արցունքոտ նայուածքնին վիթխարի երկնքի մը ոսկի ծաղիկներուն յառած , մը- տածա մեկն իրենց սին ու դառարկ կեանքին ցրտութեան մէջ երկնցուցած , այդ Մուզին անմեղ աղջիկները Զանճոյթի ու Յոգնու- թեան լուսն անդունդին մէջ՝ դեռ կը սպա- սէին . . . :

Յիշուած քարին ահաւի վտանգին վրայ անշարժ , երկար հեծկտացող սիրերդէն վերջ աչքերնին վտակած կարծես միտքարիչ երազը տեսներու համար՝ Գալիին բարի քայրերը կը ննջէին . . . :

Ու ծախն անուշ ալիքները , այդ յաւեր- ժական նուագածուները , Մէր վառաւորող , կորսուած , անհետացած , մեռած Մէրը պաշ- տով յանկերդ մը կը ժայթքէին անոնց հան- դարա Քաւին վրայ ու Յաւերժահարսերու հիւանալի նիւթը կը մատնէր . . . :

ՄԵԼՆԱՆ ՈՒՂՈՒՐՆԱՆ

ԱՐ Հ Ե Մ Տ Ա Ի Ռ Ր Ի Կ Ե Ա Ն Ք Է Ն

ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

ՀԱՃԻ ԹՈՄԱՍ

«Աշխատէ՛ , բանէ , դատէ՛ , ի՞նչ ես նէ ան ես , արհեստ բռնա՛յլ շահն ալ միշտ մի ե նայն է , ո՛չ կ'երկնայ ո՛չ կը կարճայ , առտուն ու ժով , առայդ կ'ելլես , իրիկունը յոգնած , ջախջախուած տուն կը դառնաս , ի՞նչ է աս կեանքը , չի հասկցայ ես : Երեք հարիւր զուրուշ ունեցողը ելիւ տուն շինել կ'ուտայ , բանաւորին օրականը վրան կը թո- զու , ըսելով «Աստուած սղորմած է . Ան մե- զի կուտայ , մենք ալ ձեզի» : Իրիկունը տուն կ'երթան , կ'երկոյ է գիմայդ կ'ելլէ . աչքը ձեռքէ է քի , եթէ քիչ մը միւս կամ պատու չէ ալ նէ՛ գոնէ չոր հոց ու պանիր մը տաս : աղաղ է , առպրակը ձեռքը , վզիկը ծուռ կ'ա- զաղակէ «հայրիկ , գրբի վարա տուր» անանկ ալ անուշ կ'ըսէ որ սիրտ ունիս նէ գիմայի , հիմակու գարցոյններն ալ առջի պէս չի մնացին որ ձրի տան : ի՞նչ սպաս էր կերանք , երանք կարգուեցանք , բայց մայրս է յանցաւորը , ծերացայ բոս , երա թեւէն ընկեր բերաւ : առածս ինծի չ'օգտեր , տանը ինչ ծախսեմ : Պարտալ բան է , ասոր վերջը չի գար , ես գի- տեմ՝ թէ ինչ պիտի ընեմ , Գառնիկս քիչ շատ կարգաւ սորվեցաւ , խմու մը գնել գիտէ , քիչ շատ ալ թուարանութեան տեղեակ է , գարցոյն կը հանեմ , կը հանեմ այո՛ւ ե իմ արուեստէս ալ չեմ ըներ , որպէս զի ան ալ ինծի պէս շարժարանքները չիմայ . ես անի գերձակի մը քով կուտամ , հէմ լաթերը կը կարէ հէմ շաբաթն ալ քանի մը բարա խէլը կը դալի» :

Այսպէս կը գանգատէր իր արհեստէն օր մը Հաճի Թոմաս՝ հիւան , ե ինքն իր գէմը վճիւռներ կուտար կ'առնէր :

Եւ միայն գանգատներով , ինքնախօսու- թիւններով չի բաւականացաւ Հաճի Թոմաս , միայն զրաճը տաք գլուխով գնաց իրագոր- ծեց . Գառնիկը հանեց գարցոյն ու չնայելով՝ անոր լացին ու ընդդիմութեան՝ գերձակի մը քով աշկերտ դրաւ :

Գառնիկ , անխոս գառնուկի մը պէս հե- տեւեալ առտուն վարպետի մը խանութը կը գտնուէր : Վարպետը փորձելու համար ար- դուն կարողութիւնը ե աշխատասիրութեան ոգին՝ կուս ու կուշա հաց մը կերցուց անոր , ակնապիւշ նայելով պտտանքաւ երթեւեկին ու ծնօտներու երըրոյն , վասն զի գիտէր թէ ուտելու մէջ աշխոյժ տղեկ մը գործին մէջ ալ ճարպիկ կըլլայ :

Փորձին մէջ յաջողած էր գերձակը :

Օրեր կ'անցնէին ամիսներու ծնունդ տա- լով , նման ջուրի վէտիլ տուեմներուն որոնք ա- լիքներ կ'արմարէր կը գլարին կապոյտ մակալ- գակին վրայ՝ իրենց հետ թաղելով ակնարկնե- րու խոհեր , կեանքի յարակից մասածութիւն- ներն ու հառաչները : Օրէ օր կը յստաջլիմէր Գառնիկ , բայց փորձը միշտ նոյնը կը մնար — հացէ մը վարա — ուր հաստատութիւն կը գտնէր կարծես հօրը հին մասածութիւնը ար- հեստ մը միշտ միեւնոյն բանն է ոչ կ'երկնայ ոչ ալ կը կարճայ , ե կը գզար որ կը խոր- ստակուէր անոր հացի մը վարա շահելու յոյ- սը ու կըսէր . «ա՛խ , տա՛ք խեղք» :

Քանի մը տարի անցաւ այսպէս , Հաճի Թո- մասի գարցոյնն ու արանեղութիւնը տակաւ կը ստատկանար , գերձակը խո՛ւլ , անգիտակ կը ձեւանար Գառնիկի ու անոր հօրը մէջտեղ եղած սիրտ-կարտուք խոսքերուն , ե կը յա- պաղէր լիապէս վարձատրելու գանի : Ուստա Թոմաս կը նմանէր ստիպն այնպիսի մարդե- րու որոնց մէջ յոյսը աւելի մեծ տեղ մը ունի քան հաւատքը , ե անխոյժ բան մը կորսնցը- նելուն՝ յոյսով միայն կ'ապրին : մինչ հաւատա- քը , ինչ որ կը պակսէր սու մարդուն մէջ , գէթ միտքարիչ բան մը ունի կարծես : Եւ այնպիսի մասածութեան ունէր Հաճի Թոմաս , որոնց ստանդական անդրողակութիւնը յա- մառութեան , ակնարկութեան կը մեռնայ . ո՛չ ուրիշ վարպետի մը քով տալ կը մտարե- րէր ե ո՛չ ալ օր մը գլխում կընէր գերձակին որ աղուն վարձքն աւելցնէր :

Տարի մըն ալ անցաւ , աղուն տարիքը կու- գար կ'ելլէր , բայց յոյսելը՝ ինչպէս յաճախ՝ նայնպէս ե այս անգամ չ'իրականացան , կը խորուէր :

Մարին մէջ խորհուրդ մը ծաղկեցաւ յան- կարծ — աղուն Պոլիս գրիկ — որուն սաղօյա- տակներուն վրայ գտնուէր «չրթին»ը շատ ա- լելի կ'արժէր քան ամբողջ տաղուան մը աշ- խատութեան արդիւնքը : Եւ կարճքը կ'ուռե- ցնէր՝ նման բաժին՝ որ յաղթութիւն մը տա- րած է , կամ բմբիւլին՝ որ մրցանակը չահած :

«Ես միայն զրաճս ընող մարդ եմ , կ'ը- տէր , բնասը մը կ'ըսեն կարգապահները (ուս- եաղները) հա՛ . . . հա՛ . . . ա . . . ա . . . ա . . . մի . . . ա , աղէկ դատց , պէտք է տղաս Պոլիս գրիկեմ , թող երթայ , մարդ ըլլայ , մարդ ճանչնայ , ստակ վստայիլի , ես՝ ալ ա՛նչոտի տարեցոյ , տա՛տի ալ պիտի չ'ապրիմ , տա՛ք ու ժիս կէսը չի մնայ , ի՞նչ պիտի ըլլայ , մարդ ըսածդ ի՞նչ է , հոգէն «հաղը» բան մը , ասոր կայ , վաղը չիկայ , թող երթա՛յ , այո՛ւ , վարայի տէր ըլ- լայ , աչքս բաց կ'արդեմ գիշերը , հարս մը բե- րեմ ու մեռնիմ . թող երթա՛յ՝ թող երթա՛յ» :

Կ'ըսեն թէ Պոլիս մարդը գլխէ կը հանեն , Հաճի Թոմաս աղէկ համագումար էր տար ,

ուստի նշանել էրաւ տղան . աղջիկ-սեւս պը-
տըտեցին Գառնիկի մայրն ու քանի մը աղ-
գական ընկերուհիներ , աղուոր աղջիկ մը դը-
ստն , հաւնեցան . չի հետաքրքրուեցան սո-
կայն անոր բարբին ու ծնողքին վարքին , հի-
մա կը մնար որ նշանը տանէին , բայց ինչ ,
ստակ չի կար : Գառնիկի մեծ մայրը , անոր
մօրը օղ մը նուէր տուած էր , որ միակ պաշ-
տիկ տաւրիան դարձած էր անոր , բայց որ-
դիական սէրը յաղթեց պճնասիրութեանը եւ
դէպի օղը ունեցած պաշտանքին , ուստի ա-
մուսնոյն տարուաւ տուաւ . ան ալ քանի մը
հարկեր վճար . սակասով ստակ տուաւ սեղանա-
ւորէն , եւ ամենը մէկ , տարին յանձնեցին
Զարուհիի , որ ապագայ հարսերէն պիտի ըլլար :

Այն հիմա վստահ էր Ուստա Թամաս տը-
ղան , շատ կը գաւառար Պոլսէն , ան տեղ
տեղի մը սէր չէր կապեր , հայրն ու մայրը
եթէ մահաւոր խոյ , Զարուհիին սէրը կը քաշէր
կը բերէր դարձեալ վանի դէպի հայրենիք :

Շարաթ մը հաղիւ անցած է . բայց ամեն
մարդ զիտէ , լսած է որ Ուստա Թամաս տը-
ղան Պոլսէն կը գրկէ կոր : Կնիկները , մայրեր ,
շատ կը մեղքնային ան դասի պէս Գառնիկը .
« հարսի մը կը նմանի , կ'ըսէին , մեռնձ ու
խօսած ատենը կարմրող , ինտո՞ր պիտի դի-
մանար մարիկը , վա՛ր ետա՛րուա՛մ . . »

Գառնիկ ճամբայ ելլելէ առաջ յաջողեցաւ
գտնուիլ Զարուհիի հետ տեւանելու անոնց պարտեզին
մէկ հինաւուրց ծառին տակ . շատ երկար չե-
զու իրենց խօսակցութիւնը . « սա ծառը վը-
կայ , միշտ քաղց պիտի ըլլամ , Զարուհի » ը-
սաւ ու համբուրեց վանի Գառնիկ : Զարուհի
ինքնաբաւ յարցունքի կաթիլ մը սահեցուց
խաժուկ աչուքներէն ու հաղիւ կըցաւ սո-
բառերը թոթովիլ « մի՛ մոռնար զի . . . Աս-
տուած հետա՛ . . » ու բաժնուեցան իրարմ ,
թերեւս յախտեանապէս . . :

* * *

Զարեք շարթի առտու մը ճամբայ կ'ելլէր
Գառնիկ , բարեկամ , զբոսի եւ շատերուն մէջ
տէրտէրը , « Տէր ուղղեա՛ » ով մը գործ ունեցող
կարեւոր եկուոր մըն է : Հաճի Թամաս տղան
ճամբու ծառքին համար ալ քանի մը հարկեր
վճար . սակասով դատած էր . տէրտէրին « Տէր
ուղղեա՛ » չէր մը տալէ ետք , երկու կողմին կը
գտնար , եւ զինքը չըջապատող աղքատնե-
րուն , որոնք ճամբորդի հոս տանելու վարձ ,
սուր քիթ ունին , առատ սպորմութիւն կու-
տարա յետոյ գտնուելով սղին , կ'ըսէր . « զնա
տղա՛ս , Աստուած հետա՛ , քեզ տեսնեմ , մեզ
ամօթով չի ձգես , Ստամբուլ փախաւ բռնողին
համար ախօլիթ է , բայց փախաւ բռնին ալ
զի՛ծար է . փտահ եմ վրադ , դուն սրի՛ջ « ճա-
հիջներու պէս չես , ինքիդ գլխուդ մօրդ մը
կրնաս ըլլալ : »

Ամենք իրենց կարգին՝ եւ հայրը ամենէն
վերջ՝ Գառնիկի վրը փաթկեցան , իրար
համբուրեցին ու բաժնուեցան :

Կառքը կը գլորէր անիւներուն վրայ , մօրն
ու քոյրերուն աղաղակները ներկաներուն սիր-
տը կը շարժէին , հօրը աչքէն ալ կաթիլ մը
արցունքը դրոշմուցաւ , եւ արեւուն տակ եփած
կապարի գոյն , հաստակալի աշտին խօսք-
ներուն մէջ գտնուեցաւ միայն . տիրութիւնը ,
որ հիմա տեւի կը խորանկնշէր անոր երեւին
ակօսները , ահուկի կերպարանք մը կուտար
անոր : Կառքը փողոցին գլուխը հասած էր ,
դէպի ձախ ճկեցաւ ու ալ աներեւոյթ եղաւ .
« անիւնա՛ծ ճամբայ , միմեայ մայրը , գե-
րեկմանատան մը ճամբան կը նմանի , չէ՞ մի՛

որ աղ ճամբան գնացողներն ալ աղի ար-
ցունք թափել կուտան իրենց մարիկներուն : »
Զարուհի՛ անդին՝ ձեռքը աչքէն ետ չէր առ-
նէր , հին , նախապաշարուած ամօթը՝ լայն
կը խղզէր անոր կոկորդին մէջ : Երբեմն տա-
նը վերի յարկը կ'ելլէր ու անիւն մը կ'ծկուած
կուշար . նոյն բանը երբ իրիկանները պատա-
հէր եւ հայրն ու մայրը հետաքրքրուելով հար-
ցնէին թէ ի՞նչ կ'ընէր , կը պատասխանէր .
« կ'աղօթէի » : Խեղճ աղջիկ , ուսկի՞ց զիտեր
որ լայն աղօթիւ է . . :

Խ. ՍՄԻՍ

(Շարունակելի)

ՉԻՆԱՅԻՈՅ ԲԱՐԲԵՐԷՆ

Չինացին իր մօտաւոր աղգակներն մը մահը
ձեզի պատմած ատեն՝ կը խնայայ մինչդեռ
հարսնացուն կուրաց կողքոյ զինքը դահաւորա-
կով իր խօսեցեալին տունը տանելու ատեն :

Չինացին կը հետաքրքրուի ոչ միայն մեր
առողջութեամբ , այլ նաեւ մեր հատկութե-
րով եւ մեզի խել մը հարցումներ կ'ընէ ի նը-
շան քաղաքավարութեան . բայց կը վշտանայ
երբոր մենք իր զաւակաց եւ կնոջը առողջու-
թեան վրայ լուրեր ուղենք իրմէ :

Մենք իր տունը մօտաւ ատեն գլխարկնիս
կը հանենք , մինչդեռ ինք կը փութայ իր
զրուիւր ծածկել զմեզ բնդուներէ առաջ . ու
ձեռքերը կը թօթուէ փոխանակ մերը բըռ-
նելու :

Մենք կը զգուշանանք մահտան վրայ խօ-
սել , բայց Չինացին մեզի հարատեւեամբ
կը ցուցնէ այն քանի մը տախտակները , ո-
րոնք իր զաղաղը պիտի կապեն եւ զորս իր
զաւակները նուիրած են :

Ճերմակը Չինացին համար սո՛ղի գոյնն է :

Չինական գիրքը կը սկսի այն տեղէն ուր
մերը կը վերջանայ : Չինացին կը գրէ աճէն
ձախ , վերէն վար՝ ուղղաձիք սխալներով :
Գրքին սխալուած փոխանակ էջին վերի կողմը
դրուելու , վարի կողմը դրուած է . երեսնե-
րու թիւը վերը չի նշանակուիր այլ՝ վարը .
ձանթով թիւները էջին վարի մասը չեն գը-
րուեր այլ՝ վերը :

Դատարանին մէջ երբոր աշակերտ մը իր
դասը կ'արտատանէ , երեսը դատաւունչն չի
դարձներ , հապա իր կռնակը . . . այնպէս որ
չինական « փէի » (արտատանել , ըսել) բայց
կը նշանակէ բնդհանրապէս « մէկուն կռնակ
դարձնել » :

Մօր համբոյրը Չինատանի մէջ անծա-
նօթ բան մ'է , մայրը տղան իր քիթին միայն
կը տանի եւ վանի փոխանակ համբուրելու՝ կը
հատուրտայ :

Չինացին իր ճաշը կը սկսի պտուղով , ձը-
մերուկի կուտելով ու կը վերջացնէ կաթով եւ
ապուրով :

Չինացոյ մեքենաներու անիւները միշտ
ժամացոյցի պաքին հակառակ ուղղութեամբ
կը դառնան :

Չինատանի մէջ նախ տանիքէն կը սկսին
տունը շինել , աղաղակներն ալ տանիքներէն
կախուած են :

Խնամութիւնը բոլորովին բաց են եւ ճա-
շտեղանները փողոցին մէջ տեղը դրուած :
Չինացի գեղեցիկ մը նուիրական պարտակա-
նութիւն ունի եւրոպական գեղեցկութենէն
տարբերիլ : Երկնային-կայրութեան աղջիկ մը
գեղեցկութեան տիպար մը ըլլալու համար ,

պէտք է որ ունենայ կրօնական գէ՛ղ մը , ձմե-
րուկի կուտին ձեւով եւ կարուած՝ քիթ-
մը . այս փիղիքսկան գեղեցկութեան մտա-
տիկարին հասնելու համար է որ իրենց նո-
րածիններու քիթը կը կտրեն ա՛յն քառն երբ
կոճիկներն ու սոկորները առկալին փափուկ
ու շինուելու վրայ են : Այս կէտին մէջ Չի-
նացուհայն համոզումը այնքան անկեղծ է
որ բնաւ չի քաշուիր նաեւ կտրել քիթ երբ
փաքրիկ եւրոպայի աղջիկներուն՝ որոնց մայ-
րերը զիրենք Չինացի կիներուն յանձնելու
ձախող անխորձութիւնը կ'ունենան :

Մենք մեր եղունգները կը կտրենք . Չի-
նացին կը թողու որ կըցածին չափ երկարի ան :
Մանտարիներ (Չինաց բարձրատախձան պաշ-
տօնատարներ) կան որոնք մինչեւ տասը
տանթ լամթիւր երկայնութիւն ունեցող եղունգ-
ներ կը կրեն :

Չինացին չի հարցներ ձեզի թէ , « Կնոջդ քե՛զ
էք » , հապա՛ « Երե՞ծ էք ձեր բրինձը » :

Տարօրինակ կանոններ կը պարտադրուէ
նաեւ Չինական օրէնդրութիւնը ապահարպանի
մօտին : Երեւակայեցէք ուրեմն որ կնոջական
բնածին շատախօսութիւնը հոն նկատուած է
մին ապահարպանի այն եօթը գէղեցիկներն զորս
կ'ընդունի Երկնային-կայրութեան իրաւա-
գիտութիւնը :

Չինական օրադիրները շատ հազուադէպ
են եւ իրենց բնիկըցողներու թիւը շատ ցան-
ցաւ : Սա ալ ըսելու է որ ո՛չ լրագիրները եւ
ո՛չ ժողովուրդը կը գրաւի քաղաքականու-
թեամբ : Հետեւաբար Չինացիք ո՛չ օրինաւոր
քաղաքապէս ունին , եւ ո՛չ ալ փաստա-
բան : Կայրն է միայն որ կը գրադի քաղա-
քականութեամբ ու ամեն մարդ անոր կը հը-
նապանդի :

Ի լրումն տարօրինակութեանց պէտք է
աւելցնել թէ նոյն խոյ կողմնացոյցը որուն
մաքնիտացեալ պաքը մեր մէջ կ'ուղղուի միշտ
դէպի հիւսիս , հոն՝ Չինատանի մէջ՝ բոլորու-
մին տարբեր ուղղութեամբ կը գործէ : Չինա-
ցիք աշխատած են գտնել մասնաւոր կողմնա-
ցոյց մը որուն պաքը կ'ուղղուի միշտ դէպի
հարաւ :

(Ժառգմ.)

Ղ.ԵՒՈՆԳ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆ

ԾԱՂԻԿԻ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Հմայ-
եակ Սրբազան երկուշարթի կայս . պա-
շտա գնաց եւ տեսակցեցաւ տուաճին սե-
նեկապետ Հաճի Ալի Պէյի հետ :

— Էջմիածնի Ս. Հայրապետը օգոս-
տոսի 24ին իր Աթոռը դարձեր է Բիւ-
րականի ամառանոցէն ուր դացած էր օ-
գովորութեան համար :

— Աղթամարի Տ. Խաչատուր Կաթու-
ղիկուն է Վանի պաշտօնական լրագրին
զրկուած . նամակէ մը կը տեղեկանանք
թէ՛ Վեհ . Սուլթանի գահակալութեան
տարեգարձին գիշերը Աղթամարի եւ նա-
րեկի վանքերը փառաւորապէս լրաս-
ղաղուեր եւ նոյն առթիւ մաղթանքներ
եղեր են Ն. Կ. Վեհափառութեան ա-
րեւշատութեան համար :

— Սիւսի Կաթուղիկոս Տ. Մկրտիչ Սըր-

բաղան մտադիր բլրավ իր հարստութեան մէկ մասը կտակել Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց վանուց, Հայէպի մէջ բանակներ է նոյն վանքի միաբաններէն Ա. նոյնեան Տ. Գարրիէլ վարդապետի հետ՝ և քանի մը պահանջներ ու կարուածներ նշանակելով առաջարկներ է որ Երուսաղէմ գանձէ այդ պահանջները և փոխարէնը իրեն անուան 30 աշակերտներ ընդունին Երուսաղէմի ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ, ինքը Երուսաղէմ քաղաքի, և եթէ Սիսի մէջ վախճանի մայրմինը հոն փոխադրուի: Երուսաղէմի Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքը խմանալով այս ամենը ջերմ փափաք յայտնեց է որ Ս. Կաթողիկոսը հաճի իր նպատակները գործադրել ուղղակի Սիսի վանուց մէջ և վիճակին կրօնական ու կրթական զարգացման փոյթ ստանիլ անձնակազմութեամբ:

—Կրօնական ժողովոյ որոշմամբ Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Հմայեակ Սրբազան շրջաբերական մը դրկած է մայրաքաղաքի և գաւառներու եկեղեցիներուն, որուն մէջ յայտարարել յետոյ թէ եկեղեցական պաշտօնէութեանց՝ իրենց հոգեւորական կոչման պարտաւորութեանց անթերի գործադրման ջանադիր ըլլալու մասին՝ քանիցս ուղղուած շրջաբերականներով տրուած կարեւոր հրահանգները մերթ ընդ մերթ զանց կ'առնուին եկեղեցականներու ամենց կողմէ, կը յորդորէ մայրաքաղաքի բոլոր քարոյիչները, աւագերէցները, վիճակներու առաջնորդներն ու ամենց փոխանորդները կոչում ընել բարեկրօն քահանայից նախանձախնդիր ոգւով գործադրելու իրենց տրուած մի քանի ամենակարեւոր հրահանգներն և խղճի մտօք ծառայելու առաքելական Կաթողիկէ Ս. Եկեղեցւոյ ի փառս Աստուծոյ և ի շինութիւն բարեպաշտ հաւատացից:

Տեղապահ Սրբազանը ուրիշ շրջաբերական մըն ալ դրկած է մայրաքաղաքի եկեղեցիներուն՝ որ կը պարտաւորէ Կրօն. ժողովոյ կանխադրուած որոշումը ի մասին մայրաքաղաք իրեն հիւր գտնուող եպիսկոպոսներու և վարդապետներու:

—Քաղ. ժողովը նկատելով որ Ազգ. Հիւանդանոցի Հաղարարութիւնը՝ իր անդամներու հրաժարմանց պատճառաւ բոլորովին լրձուած վիճակի մը մէջ կը մնայ, նոր ընտրութեամբ վերակազմեց զայն հետեւեալ անձնաւորութիւններով. Մանուկ Արզրեան, Մկրտիչ Ալլաքեան, Յակոբ Գաղապեան, Շնորհարար Գալեան, Պատրիկ Կիւլպէնկեան, Սարգիս Թաշեան, Տիգրան Մանուկեան, Տորթ. Եղուարդ Մասիս, և Տորթ. Թիւրապեան էֆէնդիներ:

—Տիւրիկի Ազգ. Կալուածոց Հոգաբարձութեան յայտարարին վրայ՝ ժողովը որոշեց հրահանգ առն տեղւոյն Ս. Առաքելոց և Ս. Աստուածածին եկեղեցիներու թաղ. խորհրդոյ որպէս զի նոր ընտրութեամբ լրացնեն պակասած անդամներու թիւը:

—Տնտեսական Խորհուրդը՝ պէտք տեսնելով ինչ ինչ տեղեկութիւններ առնել Դուռ-Գարուի գրտի կազմաւորած եւ թաղ. Խորհրդոյ խնդիրներուն վրայ՝ իր

ներկայութեան կոչեր է նոյն թաղի պատուաւոր ազգայիններէն մէկ երկու հոգի և, յետ լսելոյ անոց զանգատները հրաժարեալ անդամներէ ամենց մասին, որոշեց է խնդիրը ներկայացնել Քաղաքական ժողովոյ:

—Մայր եկեղեցւոյ քահանայից գաղաւարտներէ ընտրեց է Աշեան Տ. Միքայէլ հայրն Նոր բանիբուն, գործունեաց և իր պաշտօնին նախանձախնդիր եկեղեցական մըն է:

—Բերայի Թաղ. Խորհուրդը՝ թաղին վարժարանաց համար կրթական նոր հագարածութիւն մը կազմած է որուն անդամներն են. Գառնիկ Ֆրնարզլեան, Թաղար Գարակէօլեան, Յակոբ Պոյաճեան, Տորթ. Ն. Տաղուարեան և Տիգրան Առաքէլեան էֆէնդիներ:

—Սեբաստիոյ առաջնորդ Տ. Պետրոս եպիսկոպոս՝ Ազգ. Պատրիարքարանէ ելած, ազգարարութեան վրայ անձամբ եւղական զացեր և հեռագրով ծանուցեց է իր հոն ժամանումը:

—Եկեղեցւոյ Առաջնորդ Տ. Սահակ եպիսկ. Յովակիմեան և Պանարմա Պալլէքէտի Պատրիարքական փոխանորդ Տ. Յովսէփ Ն. վարդապետ Այվազեան մայրաքաղաքս եկած են:

—Չորեքշաբթի օր մայրաքաղաքէն իրենց պաշտօնատեղիները ուղեւորեցան Եգիպտոսի Առաջնորդ Տ. Գէորգ Ն. վարդապետ Խթիւճեան և Իզմիրի Առաջնորդ Տ. Ներսէս Ն. վարդապետ Արթուրեան:

—Արմաշու մէջ սեպտեմբեր 4ին փառաւոր հանդէսներով կատարուեց է տեղւոյն նորաշէն փառքին օրհնութիւնը: Օրմանեան Տ. Մաղարիտ Սրբազան այս առթիւ համառօտ քաղաք մը խօսելով յիշեցուցեց է Գրեկական օրէ օր ստացած ներքին և արտաքին առաւելութիւնները և մաղթանքներ ըրեր է Վեհ. Սուրբանի արեւշատութեան համար:

—Տ. Գրեգորիոս եպիսկ. Ալեքսանդրեան երէկ պատարագ մատուց Սիւստարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյն մէջ և Մշոյ վարդեմիս գիւղին համար քահանայական ձեռնադրութիւն մը ըրաւ:

—Տիարպէրիի նախկին առաջնորդ Տ. Փիլիպպոս եպիսկ. Նաճառեան սեպտեմբեր 1ին վախճանեց է Երուսաղէմի մէջ, ուր քաջուած կը մնար 1889էն ի վեր: Հանգուցեալը թաղուեց է Ս. Յակոբեանց վանուց գերեզմանատան մէջ:

—«Արեւելք» կ'իմանայ թէ Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան Սարգիս Եֆ. Խաչկալի Ս. Սահակեան եկեղեցւոյն նախկին Բարեկրօնական կամ կրթական նպատակի մը գործածուելու համար՝ նոյն գիւղի Բարեկրօն Գարու. թաղին մէջ իր տնեցած մեծ տանը որ երեք յարկի վրայ շինուած գեղեցիկ զիւրք մը, 20 մեծ սենեակ և առատ ջուր ունի ինչպէս նաեւ 5-6000 կանգունի վրայ մեծ ծախքով շինուած պարտիզ մը: Այդ տունն ու պարտիզն առ այժմ յատկացուած են Չըղսալընի հրդեհէն ամենէն աւելի վնասուած Հայ ընտանիքներուն:

—Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի ի նըպատ շրջաբերութեան հանուած սիկառի թղթին օգոստ. ամսուան հասցիք 3345 դր. եղած է: Նոյն հաստատութեան ի նպատակ տպարանապետ Սերվիլէն էֆէնդի եւս 1895 տարւոյ համար հրատարակ հանած է մաքուր և վայելուչ եղանակով պատրաստուած պատի Օրացոյցներ հատը 50 փարայի:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Վեհ. Սուրբանի բարձր նախադաճութեամբ Գաղաքապետութեան պաշտօնատան մէջ կազմուած արկածելոց նպատաւատոյց յանձնաժողովին զանձամբ գումարը՝ մինչեւ երէկ հասած է 5084 983 դր. 20 փարայի:

—Քաղաքապետութեան պաշտօնատան մէջ կազմուած նպատաւատոյց յանձնաժողովը նպատակներ բաշխած է Թաղապետութեան Ա. Ե. և Ժ. շրջանակներուն մէջ գտնուող 73 տնւոր կարօտեալներու, որոց 61ը՝ Խալամ, 1ը՝ Հայ, 1ը՝ Հայ-Հռոմէական և 10ը՝ Յոյն են: Բաշխուած գումարը 99,884 դր. ի հասած է:

—Հայ Հռոմէականաց Պատրիարք Տ. Աղաբեան Սրբազան յառաջիկայ հոկտ. 3ին (Բ. Լ.) պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս՝ Հռոմ երթալու համար, ուր ներկայ պիտի գտնուի Լէոն ԺԳ. Պապին նախադաճութեամբ գումարէի եկեղեցական համաժողովին: Կը հերքուի այն լուրք թէ Տ. Աղաբեան Պատրիարքը կարօնաւորութեան ատարձանի պիտի բարձրացուի:

—Ռուսոյ Չարը 20000 ռուպլի նախած է Պոսոյ յուշական բարեգործական հաստատութեանց:

—Պոսոյ պարիսպներուն նորոգութեան ձեռնարկուած է Էտրիկ-Գարուի կողմէն և պիտի շարունակուի մինչեւ Ետր-Գուլէ:

—Միքայէլի բարձրագոյն վարժարանը՝ յետ միջման՝ ընդունուած են այս տարի 38 Խալամ և 2 Յոյն աշակերտներ:

—Էնկիլիւի նահանգին մէջ այլ և այլ տեղեր 83 տեսակ հանքեր գտնուած ըլլալով՝ կայս. Իրաւի մը համաձայն հանքարանութեան հմուտ ծառայողէս մը պիտի գրկուի այդ գաւառը՝ ըստ որում կը յուսուցուի թէ ուրիշ շատ հանքեր ալ կ'ընան գտնուիլ:

—Իզմիրէն մայրաքաղաքս եկած է Սարգիս Եֆ. Պալեօկեան ինչ ինչ հանքերու չափաքան արտօնութիւն խնդրելու:

—«Ա. Հէրքլ» լրագիրը որ չարթի է մը ի վեր գաղարման գաղապարատու էր՝ սկըսաւ հրատարակուիլ չորեքշաբթի օրէն սիսեալ:

—Նախկին Տրոյապոլի տեղը գտնուող համար Հիարպի մէջ կատարուած պեղումները երեւան հանած են նոյն պատմական քաղաքին ամբողջ պարիսպները որոնք անագարտ մնացած են: Ասիկ զատ քաղաքին ստորին միջնաբերդին մէջ գտնուեց են շատ մը դուռներ, աշտարակներ, շէնքեր, վաճառատուններ, կառեպէն բաղնիքի անոթներ, աղբիւր մը, և հին Յունաստանի շրջանին վերաբերող յուշական գերեզմաններ:

—Հրատարակ հանուած է 1312 տարւոյ Սալիամէն (տարեցոյցը) որ ժամանակէ մը ի վեր կը պատրաստուէր Վիճակադրութեանց զիւնին կողմէ:

—Ամերիկացի արհեստագործ մը կողմէ տե-

սակ մը հոգէ պատրաստուած գեղակերտ սուրճի դաւաթներ մատուցուած ըլլալով Վեհ. Սուլթանին՝ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը հաճած է գնահատել զանոնք և հրամայել որ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին այդ արհեստը թուրքիոյ մէջ ալ ի դարձ գնելու համար:

— Գաւառական և Կրօնական գործոց նախարարութիւնը ծանուցած ըլլալով Յունաց Պատրիարքարանին թէ կայս. Իրաւի մը համաձայն՝ Սամաներէն լեզուի աւանդումը պարտաւորիչ է ոչ-խաւամ վարժարաններու մէջ, Ֆէնէի Պատրիարքարանի Պատն ժողովը որոշած է որ այդ լեզուն՝ բարձրագոյն նախա-կրթարաններէն սկսեալով աւանդուի բոլոր յոյն վարժարաններու մէջ:

— Օգոստոս 24-ի գիշերուան ժամը 9-ի միջոցները Վանի և սեպտ. 11-ի ցերեկուան ժամը 2.20-ին Կիւմիշլիկի մէջ երկրաշարժի ցըն-ցումներ զգացուեալ են՝ առանց վտանգաւոր հետեւանքի: Օգոստոսի 13-ին Վանի Էփեսոս գաւառակին մէջ ալ հատը 25 արած՝ ծանրութեամբ կարկուտ աւելալով մէկ ժամու չափ, մեծամեծ փոստներ տուել է հունձքերու, այգիներու և պարտէզներու:

— Ֆրանսացի վազող Պ. Օրդէկի և Հայ Զրհանկիր Սըջան Օննիկի միջեւ որոշուած մրցումը երկուշարժի գիշեր տեղի ունեցաւ Սիկատարի Չիլիմիկի պարտէզին մէջ: Մրցումը տեւեց 1 ժամ որու միջոցին Պ. Օրդէկ չկրցաւ շարունակել իր վազքը և ստիպուեցաւ կենալ՝ 92րդ շրջանէն ետքը: մինչդեռ Սըջան իր հակառակորդին պարտութենէն և ծափերու շուռչալանէն քաջալերուած՝ որոշեալ թիւէն երկու անգամ ալ աւելի շրջան բրտաւ:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Գերմանիոյ մէջ ստտիկանութիւնը իբր լրտես ձերբակալուած է Պէրլինի ռուսաստանի նաւային կցորդը՝ Գերմանիոյ նաւային ամբողջութեանց յատակադիմերը գրծած տանէն: Վիլհելմ կայսրը պահանջեր է որ այս կցորդը անմիջապէս ետ կանչուի: — Ճարանցիները Եւ-Առ. գետին բերանը ընկղմեր են Չինական Շի-Լեւան մարտանաւն ու ստիպեր են խրիլ ուրիշ երկու մարտանաւեր՝ կատաղի պատերազմէ մը ետքը: Բինկ-Լեանիկ յաղթանակէն ետքը ճարանցիները ամեն օր այգ-քաղաքը կը բերեն Չինական վախառու կաններ ու գերիներ՝ որոնց թիւ 14500-ի կը հասնի: Գերիները 1000ական խմբով ճարան կը զրկուին: Արագաշարժ ճարանական գունդեր կը զրկուին Քորէայի հիւսիսային կողմը՝ տիրելու համար Չինաստան տանող անցքերուն: Բինկ-Լեանիկ յաղթանակը, Եւամակաթա մարեշալ, որոշեր է շարունակել իր արշաւանքը մինչեւ որ բնաւ Չինացի մը չի մնայ Քորէայի մէջ: Ճարանի կայսրը Հերաշիմայի բանակապետիէն իր չնորհաւորութիւնները զրկած է ցամաքային ու ծովային սպաներուն՝ իրենց տարած յաղթանակներուն համար: Ճարանի կառավարութիւնը առանց սպասելու Չինաստանի հետ ունեցած պատերազմներու վճռա-

կան երբին, սկսած է այժմէն գործադրել իր բուն նպատակը՝ ի մասին Քորէայի անկախութեան: Միքատային Սէուլի ներկայացուցիչը Քորէայի թագաւորին ներկայացուցեր է երկրին մէջ գործադրուելիք բարենորոգումներու կատարեալ ծրագիր մը, որուն հաճութիւն տուել է այս վերջինը: Մրադրին գործադրութեան համար 17 անգամներէ բաղկացած յանձնաժողով մը կազմուել է Քորէայի մէջ՝ որ իրեն ուղեցոյց պիտի ունենայ Ճարանի օրէնքները: Իբր սկզբնաւորութիւն նախարարութիւն մըն ալ կազմուել է Քորէայի մէջ եւրոպական ձեւով: Բարենորոգումներու յանձնաժողովը որոշեր է ի մէջ այլոց՝ Քորէական ներկայացուցիչները զրկել երկրին հետ զաշնադրութիւն ունեցող օտար տէրութեանց քով: Այս որոշումը կը հաստատէ Քորէայի կատարեալ անկախութիւնը՝ որ վեհապետին կառայ այսուհետեւ կայսր Քորէայի տիրապետը: — Ճարանի կայսրուհին, որ պատերազմի վերաւորեալներուն համար հիմնուած Կարմիր Խաչի ընկերութեան առաջին պաշտպան կինն է, սկսած է ինք իր ձեռքով վիրահատ և ծուէն պատրաստել պատերազմիկ ազգերու վիրաւորեալներուն և առաջ օրինակ հանդիսանալ ուրիշ կիներու:

ԱՐԺԷՔ ԴԲԱՄՈՑ

Շաբ. լիբան 100 զուրու չէն

Մէճրախէ	108	Բուսիոյ Բօլ	90 10
Քառարդ մէճիա	107 10	Դաբօլէն	87 24
Մանր մէճիա	102 10	Դիմից	51 15
Մէթալիք	98 20	Անդր լիբա	110 15
Գօնաօրիտ	28 7	Բ. երկ. Փ. (127,50)	561

Մանէթ թղթագրամ 50

Ա Ձ Դ

Տեղի անձկութեան պատճառաւ «Ծաղիկ» այս շաբթու առանց թերթօնի կ'ելնէ:

ՁԱՐԴԱՐԵԱՆ ԴԲԱՍՈՒՆ

Վահան Էփ. Զարգարեան իր գրատունը փոխադրած է Պողոս-Ալի ճառագիտի թիւ 18, ուր ըստ առաջնայն կը շարունակէ իր գործունէութիւնները:

ՍԵՐ ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԱԿԻՑՆԵՐԸ

— Բարի երթար, Աստիկ աղա, աստանկ:

— Օ, Աստու բարին, հաս տեղ մը պիտի հանդիպէի տէ...

— Ի՞նչ բրիկ նայինք «Ծաղիկ»ը առի՞ր:

— Հա՛, ես ալ ան պիտի ըսէի, ձգէ ճանրմ, մեր խէզիները քիչ մնաց ինձի պախալին հետ կռիսի պիտի ձգէին:

— Ինչո՞ւ:

— Երկուշարժի օրը պախալին գացի, ամեն շաբթու հաշիւս երկուշարժի օրը կ'երթամ կը մարբեմ. մարդը տեսարակը

բացաւ, մէկիկ մէկիկ կարգաց ամենքն ալ ճիշդ էին, ինչո՞ւ մեզքը առնեմ, շակէ շիտակ հաշիւ կը բռնէ կոր. մինակ էն տակը երեք հաւ մամ գրած էր. զարմացայ, մեր տունը մամ չէնք գործածեր տակա՛ ինչ պիտի ըլլայ ըսի, — աղաքեկան, հայրիկս կ'ուզէ կոր ըսին, առին տարին — բտաւ:

— Ետքը...

— Ետքը ի՞նչ պիտի ըլլայ, գործը կը աւանցի քիչ մը, մէյ մըն ալ ետիս գործայ, տեսայ որ չարածիճիները՝ պախալին երթալ տեսա՛ն ես՝ գուռը ելեր իրարու երես կը նային կը խնդան կոր. կանչեցի, քովս եկան ամա, զոյններին նետեց, լալու. ձեւ խնտալ մը ունէին. ծօ, ըսի, երեք հաւ մամ առել էք ի՞նչ բրիկ: Մենքը առաջ նետուեցաւ. հայրիկ, ըսաւ, մի՛ բարկանար, մեզի շաբաթ իրիկուն լրագիրին վրայ խաղ մը չի սովորեցուցիր, իշտէ ան խաղին համար մամ առինք, գաղղիներէն լրագիր մըն ալ գտանք, մէջի պատկերները կը արբանցինք մամերուն վրայ հանեցինք. ամա հայրիկ տեսնաս անտակ աղաւոր բաներ եղան քի՛. սուրդ պագնեմ, հայրիկ, մի՛ բարկանար. մենք ալ փողոցը չի պիտի ելնենք, պիլեա չի պիտի խաղանք. ամեն շաբթու մեզի աղ լրագիրէն բեր. տունը կը նստինք կը զուարճանանք:

— Վա՛յ չար աղայ... էյ դո՛ւն ի՞նչ ըսիր:

— Ինչ ըսեմ, նայեցայ որ աղան համով հասալ բաներ մը կ'ըսէ կոր. յանցանքը ներեցի. լրագիրը ամեն շաբթու առնելու խօսք տուի, ըրած խօսքերը շատ քէյֆիս գնաց. օրը մինչեւ իրիկուն փողոցները սրիկայ աղաքներու հետ էին. բնութիւններն օրէ օր կ'աւրուէր կոր. հիմա տունէն դուրս անգամ չեն ելնէր կոր եղեր, ես խայիլ եմ թող տունը մընա՛ն աէ՛ ինչ կ'ուզեն թող բնեն:

— Ապրի՛ս Աստիկ աղա, շիտակը ան-նրման հայր մըն ես, ուրախ եմ որ լրագիրէն դո՛ հ մնացեր ես:

— Հա՛, շատ, փէք շատ. ամեն շաբթու պիտի առնեմ, աղ խաղերէն զատ շատ բաներ ալ կան եղեր. անոնք ալ կը կարգում կոր. ամա, ճանրմ, պաղը շատ մաթ կը գրեն կոր. սա գրարարէն վաղ չանցան գնաց:

— Պիտի անցնին, պիտի անցնին. ա-նոր ալ ժամանակը կայ, հիմա մէկէն ի մէկ լեզուներն փոխեն նէ չըլլար:

— Անոնք է, կամաց կամաց պիտի ըլլայ, հէմ ես իմացայ քի տա լեզուներուն վրայ շատ կռիւներ եղեր է. խաղթանները իրարու դէմ շատ բաներ գրեր են անոնիկ է:

— Հապա՞, ինչեր, ինչեր, ինչ որ է. առանց վրայ ուրիշ տանն կը խօսինք: Հիմա ժամանակ չկայ. մնար բարով:

— Երթար բարով էֆէնտիս, շատ չը-նորհակալ եմ:

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն Խ Ա Ղ Ե Ր

Բ.

ԵՍ ՄԱՐԵՄ-ԳՈՒՆ ՎԱՌԻ

Վերնագիրն բան մը չի հասկցաք անտեղ չէ՞. կեցիք, խաղը շատ դժարաւոր է:

Գիտէք որ մարմնամարզութիւնը շատ ազնիւ բան մըն է, թէ մարդու մարմինը կը դժուարեցնէ և թէ միջոց կուտայ աղետոս ժամանակ մը անցընելու: Շատ առեւտու, պարտէզներու և մինչեւ իսկ վարժարաններու մէջ մարմնամարզի դասեր կուտան, ինչ որ կ'ազդեցնէ թէ որչափ կարեւոր բան մըն է ամբողջական և զիտեղ անկողնի որ մարմնամարզութիւնը միտակ վայելի մը վրայ դառնալով, չուանի մը չ'ըսէ ցարժելով կամ ծառի մը վրայ շալկուելով չի բնաւոր: մանաւանդ որ ձմեռուան մէջ այս միջոցներուն գործադրութիւնը գրեթէ անկարելի կը դառնայ: Մենք հիմա մարմնամարզի անտեղ նոր խաղ մը պիտի ցուցնենք որ, մինչեւ անգամ է՛ն ցուրտ և զանազան մէջ կարելի ըլլայ գործադրել առանց սենեակէն դուրս ելնելու:

Գիտե՞մ, ընթերցողներուս մէջ, մանաւանդ եթէ կիներ են, անհամբերներ շատ կան, որոնք պատկերը տեսածնուն պէս պիտի լսեն «պարէ տա ալ բան մը ըլլար».— Բայց կ'ազգեմ թող չաճապարեն. ևս վստահ եմ որ ամենէն աւելի ինքնահաւանքն ալ տա խաղը վարժած պահէ՛ք քանի մը անգամ երկրպագութիւն պիտի ընէ հանդերձ ծննդաւորութեամբ:

Սկսինք ուրեմն.

Երկու հոգի՝ ձեռքերնին մէկ մէկ աշտանակաւ՝ մէջտեղ կ'առնեն ծննդաւոր. իրարմէ քիչ մը հեռու աջ ձեռքով աջ ոտքերնին բռնած վեր կը հանեն ու մէկ ծունկի վրայ կը կենան. ձախ ձեռքով աշտանակները բռնած իրարու կ'երկնցեն. զգուշութիւն, մէկ կողմի վրայ կործել կայ. քիթ երկնիդ չարկնի. ձեռք ինչ ըլլալը հողի չէ, բայց գետիներ կ'աղտոտի: Մարմնամարզներն մին յանկարծ կը մարէ իր ընկերին մօտ. բուն խաղը հաս է. ալ կրնայ թող վառէ. վայ անպիտան

կ'երեքայ կոր. հա՛. . . վառեց, չէ, չի յաջողեցաւ, պիտի վառէ. . . կը վառէ կոր. վառեց, վառեց: Հիմա կարգը իրենն է, ինք ալ իր ընկերին մօտը կը մարէ. և մինչեւ որ ան ալ կը յաջողի նորէն վառել իր մօտը, զիբերը կը վառուին, հիմա աջ ձեռքերը աշտանակներու դարձը կը տեսնեն ու ձախ ձեռքերը ձախ ոտքերը վեր կը վերցնեն. և ոտքը մէկ մէկ քիչ ևս ևս երթալով մէջ տեղի հեռաւորութիւնը կը շարունակեն. մամբը — մէյմը մէկ կողմը մէյ մը միւս կողմը — նորէն կը մարեն ու կը վառեն և խաղը կը լըննայ:

Աս կերպով երկու ընկերներ զուարճալի խաղ մը կը ներկայացնեն զիտեղ ընտանիքին և՛ մի և նոյն ժամանակ՝ կը կատարեն բնական մարմնամարզ մը որ, քիչ տեսնէն, իր օգտակարութիւնը ցոյց կուտայ խաղացողներու մարմիններուն վրայ:

ԲԱՐԻՉՈՒ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՎԿՍՅԵԱԼ ԲԺԻՇԿ, ՎԻՐԱԲՈՅԺ ԵՒ ՄԱՆԿԱՐԱՐՁ ՏՕՔ. Կ. ՃԵՐՐԱՆԱՆ

Կը դարձանէ ամեն տեսակ հիւանդութիւններ, մանաւանդ տղայ տղայք և աղքատներու ջղային քրքումներ, գաղղիական և մարմնային հիւանդութիւններ: Նոր սկսած միջանցքարարութեամբ կը բուժէ 3-4 օրուան մէջ առանց ներքին դարմանի: Ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 6 կը դառնա թօրհանէ, Պօստան-Պաշի, իր բնակարանը, թիւ 207: Իսկ 8-12 Ազատ-Գարու թրամվայի կայարանին դէմ Մկրտիչ Է. Բ. Աճէմեանի «Հայաթ» զեղարանը թիւ 29:

Թուրք Նշանաւոր դրողներէն Մէհմէտ Ճէլալ պէյի հետեւեալ գործերը, որ իրենց իւրաքանչիւր էջին վրայ երեւան կը հանեն երկատար դաշնատեղին վառ երեւակայութիւնը, կ'արժէ որ կարդացուին:

զը. Կը.

Էլվահը Սէվտա (այս դիրքը իր մէջ կը կրէ նաեւ հեղինակին պատուը)	10
Ճէլալ (վրայադրութիւն)	3 20
Տէհէթ Եախտա իւզ մէլար	4
Վէնիւս	3 20
Մարկիթ	1 10
Հալէա սէվիյօր	30
Մալի սիւնպիւլ	30
Վիճտան ազատարը	30
Մէվլաի միւլաղաթ	20
Մուհապթիլի մատկանէ	1
Գարար ալթընտա	30
Ատատա սէյյէաթիլի	4

Հեղինակը ոտանաւոր դրած է նաեւ Կամանա 11 Նայսերու կենսագրութիւնները, որոնք մէկ մէկ զըշի կը ծախուին. զըշիները իրենց մէջ կը կրեն նաեւ այդ Սուլթաններու գեղեցկատիպ պատկերները:

ՆՈՒԱՐԻ. — Հետաքրքրական գլուորիկ Վէյալ մըն է ամեն անհատի ընթերցման արժանի:

Գրեց Գրիգոր Սարափեան. զին 5 զը. Կեղրնատեղի, Պ. Պալենց գրատուն:

ԱՐՏՈՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱՐԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. «ԾԱՂԻԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ

ՀԱՅԿ ԻՆՍԱԼԹԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Կ. Պրին, Մահմադ Փաշա Զորագործ խորհրդարանի կարգը թիւ 64

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԸՆՏԻՐ ԹԵՅԻ

Մեր վաճառատունը, որ ուղղակի Ձինաստանէ և ճախայէ բերել արուած ընտիր թէյերու կեղրն մըն է, թէ իր թէյերու աղէկութեամբ և թէ զինքուն անհամեմատ աժառանգութեամբ քիչ առնուան մէջ թէյատէրներու մեծ քաջութեամբ և ամեն անոնք որ կը վաճառեն ընտիր և միանգամայն աժառանգ թէյ զնել, թող հաճին այցելել մեր վաճառատունը. անգամուան մը փորձը մեզք չէ:

Մեր վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ուստական ընտիր սամալայներ, թէյամաններ ևն. ևն. միշտ ընտիր, միշտ աժառանգ:

Ա.Զ.Գ. — Կեղծերէն զգուշանալու համար կ'աղաչենք որ ամեն առաքելու չ'ըսէ մեր փերդը մարդան փառէք:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Կ. ԻՆՃԻՃԵԱՆ ՈՐԴԻՓ

ՊՈԼԻՍ, ՄԱՐԲՈՒՅՏԸԼԱՐ, ԳԻՒԶԻՓ ԱՊՈՒՏ ԽԱՆԻ ԿԻՑ 4-6

Այս բաղմունքայ համբաւոր վաճառատունը որ Կալոպական և Ամերիկեան ճարտարաբանութեան ճշմարիտ ցուցանակ մըն է, ընդարձակ շէնքի մը արահետուն մէջ իր Պոլսեցի ու Գաւառացի յաճախորդաց արամադրութեան ներքեւ գրած է սեւտքսէ, բրդէ, զթանէ, բամպակէ, ֆելտեքսէ, ամառնային և ձմեռնային այլ և այլ հագնելիքներ, գուլպա, թաշկինակ, ֆանէլա, խավը, անձեռոց, բլադրոն, փողկապ, վոյն, գօտի, ժաքէթ արանց և կանանց, միս, պէլդա, շալ, քարիւշ, և այլն խորտեղութիւն թօհա-ֆիլէի տակն տեսակ առաքելներ, գանակեղէն և այլ մանր երկաթեղէններ, զմեղի, մկրտա, ամեղի և այլն զանազան տեսակ բանաւորներ, սակի, արծաթ և նիքել ժամացոյցներ (մինչեւ 1 տարեկան), փանտիւլ, շղթայ, զանգակ, Անուշահաններ, ծխախոտի և սիկառի տուփեր, ամեն տեսակ կոճակներ, այլ և այլ կաշեղէններ, տիկնանց պայուսակներ, արմենիկներ, ֆէնիքս, արիօզա, արիօթ, խոզանակներ (ֆրէշ): Անկողնոյ ծածկոյթ (բրդէ և բուրդ), սեղանի սպասք, ալաբաստ, Ամենէն աւելի զփութարահաններն ու ամենէն աւելի համեստ բազի տերերն հաւասարապէս գոհ կրնան մնալ: Ենթադրեալ գործառնութիւնը գաւառներու հետ: Յանձնարարութեան շուտ և ճիշդ գործադրութեամբ կ'աշխատեալ մեծաքանակ գնորդներու ապաւինի ալ կը տրուի: ՇԱՏ ԾԱՆԻՆ, ԳԻՑ ԾԱՆԻՆ, այս է 34 տարեկերէ ի վեր հաստատուած այս վաճառատան Նշանաւորներ:

ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ 24ԱՅ